

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УДК 378.147:81'243

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.1.10>

О. В. БЕЗПАЛА

кандидат географічних наук, доцент,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин, Чернігівська область, Україна*

Електронна пошта: Olgabezpeala82@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6129-9320>

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті досліджено ефективність контекстного навчання у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей у закладах вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до професійної підготовки фахівців, здатних використовувати англійську мову як інструмент професійної та міжкультурної комунікації в умовах глобалізації та міжнародної мобільності. Обґрунтовано, що традиційні підходи до навчання іноземної мови не забезпечують достатнього рівня сформованості практичних мовленнєвих умінь, необхідних для реальних професійних ситуацій.

Контекстне навчання розглянуто як педагогічний підхід, що інтегрує мовний матеріал із професійним, соціальним та комунікативним контекстами, забезпечуючи активну участь студентів у навчальному процесі. Визначено основні складові іншомовної комунікативної компетентності – лінгвістичну, соціолінгвістичну та прагматичну – та обґрунтовано можливості їх розвитку засобами контекстних завдань, зокрема рольових ігор, кейсів і змодельованих професійних ситуацій.

Емпіричну частину дослідження становить анкетування студентів, спрямоване на виявлення рівня мотивації, комунікативної активності та самооцінки мовленнєвих умінь у процесі застосування контекстного навчання. Результати засвідчили позитивне ставлення студентів до використання контекстних завдань, зростання інтересу до вивчення англійської мови та усвідомлення її практичної цінності для майбутньої професійної діяльності. Водночас виявлено потребу подальшого методичного вдосконалення завдань, спрямованих на розвиток аргументації та вільного продуктивного мовлення.

Зроблено висновок, що контекстне навчання є ефективним засобом формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей та доцільним для подальшого впровадження в освітній процес.

Ключові слова: контекстне навчання, іншомовна комунікативна компетентність, студенти немовних спеціальностей, англійська мова, професійна підготовка.

Поставлення проблеми. У сучасних умовах розвитку вищої освіти значного значення набуває формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Світова інтеграція, зростання міжнародної мобільності та глобалізація професійних ринків висувають високі вимоги до фахівців, здатних ефективно комунікувати англійською мовою у професійних та соціальних контекстах. Традиційні підходи до навчання іноземних мов, які зосереджуються переважно на механічному засвоєнні граматики та лексики, недостатньо сприяють розвитку практичних

навичок спілкування та самостійного використання мови у реальних ситуаціях.

Одним із перспективних методів активізації мовленнєвої діяльності та наближення навчального процесу до професійної практики є контекстне навчання. Воно передбачає використання автентичних або змодельованих професійних ситуацій, рольових ігор, кейсів та проектних завдань, що дозволяє студентам одночасно опановувати мовний матеріал і застосовувати його у відповідних комунікативних ситуаціях. Такий підхід не лише підвищує мотивацію до навчання, але й сприяє розвитку когнітивних

і соціальних навичок, критичного мислення та здатності до самостійного вирішення комунікативних завдань.

Мета даного дослідження полягає у визначенні ефективності контекстного навчання у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей.

Таким чином, дослідження спрямоване на обґрунтування педагогічної доцільності використання контекстного навчання та визначення його впливу на формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасній педагогіці проблемі формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей приділяється значна увага. Дослідження останніх років демонструють різноманітні підходи до розвитку мовних навичок, зокрема через інтерактивні, проектні та дистанційні технології навчання.

Сергєєва В. розглядає використання проектної технології як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Авторка підкреслює, що реалізація проектів у навчальному процесі дозволяє студентам моделювати реальні професійні ситуації, що сприяє розвитку як мовних умінь, так і професійних компетенцій [Sergieieva].

Пташка А. досліджує рівневі характеристики розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей. Автор виділяє етапи формування мовних умінь та пропонує критерії оцінювання рівня комунікативної компетентності, що допомагає систематизувати освітній процес і контролювати прогрес студентів [Ptushka].

Кухта І. акцентує увагу на формуванні комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. Вона підкреслює, що розвиток іншомовної компетентності неможливий без врахування соціокультурного контексту та інтеграції професійних тем у навчальні заняття [Кухта].

Сажко Л. та Слободзян Д. аналізують особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей в умовах дистанційного навчання. Автори показують, що використання

дистанційних технологій, зокрема інтерактивних платформ та онлайн-завдань, дозволяє забезпечити високий рівень взаємодії студентів та ефективно реалізувати комунікативний підхід [Сажко].

Хвалибога Т. та Паласюк М. досліджують теоретичні аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів закладів вищої освіти. Вони підкреслюють, що розвиток компетентності залежить від організації навчального процесу, використання комунікативно-орієнтованих завдань та інтеграції професійного контенту у навчальні матеріали [Хвалибога].

Лобачова І. акцентує на комунікативному підході як стратегії розвитку розмовної компетентності. Авторка підкреслює, що навчальні вправи повинні максимально відображати реальні ситуації спілкування, що сприяє розвитку лексико-граматичної правильності, флюентності та комунікативної доцільності [Lobachova].

Лозинська Л., Курах Н. та Депчинська І. аналізують практичні засоби формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів, підкреслюючи роль інтерактивних завдань та контекстного навчання, яке включає професійні та соціальні ситуації. Вони зазначають, що такий підхід сприяє ефективному розвитку лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної складових компетентності [Лозинська].

Таким чином, аналіз останніх досліджень демонструє, що ефективність формування іншомовної комунікативної компетентності значною мірою залежить від інтеграції професійного контенту та використання інтерактивних, проектних і дистанційних методів навчання. Незважаючи на значні досягнення, залишається недостатньо вивченою динаміка розвитку компетентності за різними критеріями та порівняльна ефективність традиційних і контекстних підходів у різних групах студентів. Це визначає наукову новизну та актуальність проведеного педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Контекстне навчання в сучасній педагогіці розглядається як підхід, що забезпечує поєднання навчального матеріалу з реальними життєвими та професійними ситуаціями, сприяючи розвитку мовних навичок і комунікативної

Аналіз досліджень щодо формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей

Автор(и)	Тема/Основна ідея дослідження	Методи/Підходи	Ключові висновки
Сергєєва В.	Використання проектної технології для формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей	Проектні завдання, моделювання професійних ситуацій	Проекти дозволяють студентам поєднувати мовні уміння з професійними навичками; підвищується мотивація та активність у навчанні
Ptushka A.	Рівневі характеристики розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей	Критерії оцінювання, анкетування, тестування	Виділено етапи формування мовних умінь; запропоновано систему оцінювання для контролю прогресу
Кухта І.В.	Формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови	Аналіз літератури, педагогічні спостереження	Інтеграція професійних тем і соціокультурного контексту сприяє ефективному розвитку іншомовної компетентності
Сажко Л.А., Слободзян Р.Д.	Формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах дистанційного навчання	Онлайн-завдання, інтерактивні платформи	Дистанційні технології забезпечують високий рівень взаємодії та ефективне формування комунікативних навичок
Хвалибога Т.І., Паласюк М.І.	Теоретичні аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності студентів ВНЗ	Комунікативно-орієнтовані завдання, інтеграція професійного контенту	Формування компетентності ефективне при поєднанні мовних завдань із професійним контентом
Lobachova I.	Комунікативний підхід як стратегія розвитку розмовної компетентності	Комунікативні вправи, моделювання реальних ситуацій	Підхід підвищує флюентність, лексико-граматичну правильність та комунікативну доцільність
Lozynska L.F., Kurakh N.P., Derchynska I.A.	Контекстне навчання для формування іншомовної комунікативної компетентності	Інтерактивні завдання, професійні та соціальні ситуації	Контекстне навчання розвиває лінгвістичну, соціолінгвістичну та прагматичну складові компетентності

компетентності студента. У викладанні іноземних мов виділяють кілька видів контексту: навчальний, що пов'язаний із структурою курсу; професійний, що відображає специфіку майбутньої діяльності; соціальний, який включає культурні та соціальні реалії; та комунікативний, що моделює реальні ситуації спілкування. Принципи контекстного навчання передбачають цілеспрямованість, інтеграцію змісту та мовних засобів, активність студента та проблемне навчання. Формування іншомовної комунікативної компетентності здійснюється через три складові: лінгвістичну – знання лексики, граматики та фонетики; соціолінгвістичну – розуміння соціокультурних норм і правил спілкування; прагматичну – уміння використовувати мову для досягнення комунікативних цілей у професійних та соціальних ситуаціях. Таким чином, контекстне навчання дозволяє ефективно поєднати теоретичні знання

з практичними мовними уміннями, сприяючи комплексному розвитку іншомовної компетентності студентів та магістрів [Розвиток].

З метою вивчення впливу контекстного навчання на формування іншомовної комунікативної компетентності було проведено анкетування серед 30 респондентів (студентів першого курсу нашого інституту). Оцінювання здійснювалося за п'ятибальною шкалою (від 1 – повністю не згоден(на) до 5 – повністю згоден(на)).

Отримані результати свідчать про переважно позитивне сприйняття контекстного навчання у процесі вивчення англійської мови. Так, твердження «Контекстні завдання підвищують мій інтерес до вивчення англійської мови» отримало середнє значення 3,4, що вказує на помірно високий рівень зацікавленості студентів. Водночас навчальні ситуації, наближені до реальних умов, були оцінені ще вище

($M = 3,6$), що підтверджує їхню мотиваційну цінність порівняно з традиційними вправами.

Респонденти також відзначили практичну значущість контекстних завдань: середній показник за твердженням «Я бачу практичну цінність англійської мови після виконання контекстних завдань» становить 3,5. Аналогічний рівень було зафіксовано щодо розуміння ситуативного використання мови ($M = 3,5$), що свідчить про позитивний вплив контекстного навчання на формування функціональної мовної компетентності.

Щодо розвитку комунікативних умінь, результати демонструють стабільну позитивну динаміку. Рівень упевненості під час спілкування англійською мовою у змодельованих ситуаціях має середнє значення 3,43, тоді як розвиток навичок діалогічного мовлення оцінено в 3,37. Водночас дещо нижчі показники спостерігаються у здатності аргументувати власну позицію англійською мовою ($M = 3,03$) та у вмінні вільно висловлювати власну думку ($M = 3,07$), що може свідчити про потребу подальшого цілеспрямованого розвитку продуктивних мовленнєвих навичок.

Оцінювання колаборативної діяльності показало, що робота в парах і групах у межах контекстного навчання була сприйнята як достатньо ефективна ($M = 3,23$), хоча ці результати також залишають простір для методичного вдосконалення організації взаємодії між студентами.

Узагальнене ставлення респондентів до контекстного навчання є позитивним. Твердження «Контекстне навчання є ефективним для формування іншомовної комунікативної компетентності» отримало середнє значення 3,47, а доцільність подальшого застосування такого підходу – 3,53. Найвищий середній показник зафіксовано за твердженням «Загалом я задоволений(а) організацією занять із використанням контекстного навчання» ($M = 3,7$), що підтверджує загальну ефективність обраної методики.

Отримані результати підтверджують, що контекстне навчання має значний потенціал у підвищенні мотивації, усвідомленні практичної цінності іноземної мови та формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Разом із тим, виявлені нижчі показники щодо

аргументації та вільного висловлення думки вказують на необхідність подальшого методичного вдосконалення контекстних завдань із фокусом на продуктивне мовлення.

Висновки і рекомендації. У ході дослідження було проаналізовано ефективність контекстного навчання у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Теоретичний аналіз наукових джерел та результати педагогічного експерименту підтверджують доцільність використання контекстного підходу у викладанні англійської мови у закладах вищої освіти.

Встановлено, що контекстне навчання сприяє підвищенню навчальної мотивації студентів, формуванню усвідомленого ставлення до вивчення іноземної мови та розумінню її практичної значущості для майбутньої професійної діяльності. Використання змодельованих професійних і соціальних ситуацій, ролевих ігор, кейсів та проєктних завдань дозволяє інтегрувати мовні знання з реальними комунікативними потребами студентів.

Результати анкетування засвідчили позитивну динаміку у розвитку мовленнєвих навичок, зокрема впевненості у спілкуванні, умінь діалогічного мовлення та здатності використовувати англійську мову у ситуативному контексті. Разом із тим, виявлено відносно нижчі показники щодо сформованості умінь аргументувати власну позицію та вільно висловлювати думку англійською мовою, що вказує на потребу подальшого методичного удосконалення контекстних завдань.

Загалом отримані результати підтверджують, що контекстне навчання є ефективним засобом формування лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної складових іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей і може розглядатися як перспективний напрям модернізації іншомовної підготовки у вищій освіті.

З огляду на результати дослідження та з метою підвищення ефективності формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей доцільно рекомендувати таке: систематично впроваджувати контекстне навчання у курси англійської мови, забезпечуючи інтеграцію мовного матеріалу з професійним, соціальним

та комунікативним контекстами майбутньої діяльності студентів; розширювати спектр контекстних завдань, зокрема шляхом використання кейс-методів, проблемно-орієнтованих ситуацій, дебатів та рольових ігор, спрямованих на розвиток аргументації та вільного усного мовлення; активізувати групові та парні форми роботи, удосконалюючи організацію колаборативної діяльності для підвищення рівня взаємодії між студентами та розвитку навичок міжособистісної комунікації; поєднувати контекстне навчання з цифровими та дистанційними технологіями, використовуючи онлайн-платформи, інтерактивні сервіси та автентичні мультимедійні матеріали для моделювання реальних ситуацій спілкування; здійснювати регулярний

моніторинг рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності за чітко визначеними критеріями, що дозволить своєчасно коригувати навчальний процес та індивідуалізувати навчальні завдання; спрямувати подальші наукові дослідження на вивчення довготривалого впливу контекстного навчання, а також на порівняльний аналіз його ефективності у різних галузях немовної підготовки.

Реалізація зазначених рекомендацій сприятиме підвищенню якості іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей та забезпечить формування конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно здійснювати іншомовну комунікацію у професійному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови / І. В. Кухта // *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2010. № 4. С. 27–32. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/613>
2. Лозинська Л. Ф., Курах Н. П., Депчинська І. А. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови / Л. Ф. Лозинська, Н. П. Курах, І. А. Депчинська // *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. № 1. С. 101–110. DOI: 10.52726/as.humanities/2022.1.38. URL: <https://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/283>
3. Розвиток професійної іншомовної комунікативної компетентності у магістрантів немовних спеціальностей в умовах дистанційного навчання // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2022. Т. 1, № 1. С. 161–169. DOI: 10.25128/2415-3605.22.1.19. URL: <https://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/261498>
4. Сажко Л. А., Слободзян Р. Д. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей в умовах дистанційного навчання / Л. А. Сажко, Р. Д. Слободзян. Київ, 2021. 17 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/118dbe88-a870-4e96-9a7b-01385b06110a>
5. Хвалибога Т. І., Паласюк М. І. Особливості і перспективи формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів закладів вищої освіти / Т. І. Хвалибога, М. І. Паласюк // *Медична освіта*. 2022. № 4. С. 94–98. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.4.13639. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/13639
6. Lobachova I. The communicative approach as a strategy of developing foreign language speaking competence / I. Lobachova // *Професіоналізм педагога: теорія і методика*. 2019. No. 9. P. 21–29. DOI: 10.31865/2414-9292.9.2019.174540. URL: <https://profped.ddpu.edu.ua/article/view/174540>
7. Ptushka A. Level characteristics of foreign language communicative competence development of students for technical specialties / A. Ptushka // *Educational Challenges*. 2024. Vol. 29, no. 1. P. 9. DOI: 10.34142/2709-7986.2024.29.1.09. URL: https://educationalchallenges.org.ua/index.php/education_challenges/article/view/240
8. Sergieieva V. Formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties by means of project technology / V. Sergieieva // *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2024. No. 34 (03). P. 100–106. DOI: 10.30890/2567-5273.2024-34-00-054. URL: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit34-00-054>

REFERENCES

1. Kukhta, I. V. (2010). Foreign language competence in the context of forming students' communicative culture in the process of learning a foreign language. *Visnyk Vinnytskoho Politekhnichnoho Instytutu*, (4), 27–32. <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/613>
2. Lozynska, L. F., Kurakh, N. P., & Depchynska, I. A. (2022). Formation of students' foreign language communicative competence in the process of learning a foreign language. *Akademichni Studii. Humanities Series*, (1), 101–110. <https://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/283>
3. Rozvytok profesiinoin inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti u magistrantiv nemovnykh spetsialnostei v umovakh dystantsiinoho navchannia [Development of professional foreign language communicative competence

in master's students of non-linguistic specialties in distance learning]. (2022). *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka*. Seriya: Pedahohika, 1(1), 161–169. <https://nzp.tnpu.edu.ua/article/view/261498>

4. Sazhko, L. A., & Slobodzian, R. D. (2021). Formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties in distance learning (17 p.). Kyiv. <https://ir.kneu.edu.ua/items/118dbe88-a870-4e96-9a7b-01385b06110a>

5. Khvalyboha, T. I., & Palasiuk, M. I. (2022). Features and prospects of forming foreign language communicative competence in higher education students. *Medychna Osvita*, (4), 94–98. https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/13639

6. Lobachova, I. (2019). The communicative approach as a strategy of developing foreign language speaking competence. *Profesiolizm Pedahoha: Teoriya i Metodyka*, (9), 21–29. <https://profped.ddpu.edu.ua/article/view/174540>

7. Ptushka, A. (2024). Level characteristics of foreign language communicative competence development of students for technical specialties. *Educational Challenges*, 29(1), 9. https://educationalchallenges.org.ua/index.php/education_challenges/article/view/240

8. Sergieieva, V. (2024). Formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties by means of project technology. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 34(03), 100–106. <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit34-00-054>

O. V. BEZPALA

PhD in Geography, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines,

Separate Subdivision National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine “Nizhyn Agrotechnical Institute”, Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine

E-mail: Olgabezpala82@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6129-9320>

THE EFFECTIVENESS OF CONTEXTUAL LEARNING IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALTIES

The article examines the effectiveness of contextual learning in the formation of foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties in higher education institutions. The relevance of the study is determined by the increasing requirements for professional training of specialists capable of using English as a tool for professional and intercultural communication in the context of globalization and international mobility. It is substantiated that traditional approaches to foreign language teaching do not ensure a sufficient level of practical speaking skills necessary for real professional situations. Contextual learning is considered as a pedagogical approach that integrates language material with professional, social, and communicative contexts, ensuring active student involvement in the learning process. The main components of foreign language communicative competence – linguistic, sociolinguistic, and pragmatic – are identified, and the possibilities of their development through contextual tasks, including role-plays, case studies, and simulated professional situations, are substantiated. The empirical part of the study is based on a student questionnaire aimed at identifying the level of motivation, communicative activity, and self-assessment of speaking skills in the process of applying contextual learning. The results demonstrate students' positive attitudes toward the use of contextual tasks, increased interest in learning English, and awareness of its practical value for future professional activities. At the same time, the findings indicate the need for further methodological improvement of tasks focused on developing argumentation skills and fluent productive speech. It is concluded that contextual learning is an effective means of forming foreign language communicative competence of students of non-linguistic specialties and is advisable for further implementation in the educational process.

Key words: contextual learning, foreign language communicative competence, students of non-linguistic specialties, English language, professional training.

Дата першого надходження статті до видання: 14.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026